

Montesquieu research papers, nummer 15

Het correctief bindend referendum

MONTESQUIEU
INSTITUUT

2. Inleiding

2.1 De parlementaire geschiedenis van het correctief bindend referendum

*Henk-Martijn Breunese*²

In Nederland wordt al decennia gesproken over de introductie van het correctief bindend referendum. Op dit moment wordt voor de vijfde keer een poging gedaan het correctief bindend referendum in de Grondwet te verankeren. Hieronder volgt een korte geschiedenis van het huidige grondwetsvoorstel.³

Het eerste grondwetsvoorstel is in 1996 ingediend.⁴ Het betrof een voorstel van de regering (Kok I). De eerste lezing van dat voorstel werd in 1998 met succes afgerond.⁵ Na de verkiezingen van de Tweede Kamer dat jaar volgde de tweede lezing.⁶ Die werd nog wel aangenomen door de Tweede Kamer,⁷ maar strandde in 1999 in de Eerste Kamer in het zicht van de haven, in de 'Nacht van Wiegel'.⁸

Vrij snel daarna volgde een tweede voorstel, wederom van de regering (Kok II).⁹ Ook de eerste lezing van dat voorstel werd – in 2001 – met succes afgerond.¹⁰ Na de verkiezingen van de Tweede Kamer in 2002 volgde de tweede lezing.¹¹ Die werd uiteindelijk in 2004 door de Tweede Kamer verworpen¹² en bereikte dus nooit de Eerste Kamer.

Sindsdien heeft geen enkel kabinet zich meer gewaagd aan een nieuwe poging. Vanuit de Tweede Kamer gebeurde dat wel. Al vrij snel na het sneuvelen van het tweede voorstel, maakten enkele Tweede Kamerleden (Wijnand Duyvendak van GroenLinks en Niesco Dubbelboer van de PvdA) in 2005 een initiatiefwetsvoorstel aanhangig van min of meer dezelfde strekking als de beide eerdere voorstellen.¹³ De eerste lezing van dit derde voorstel werd pas in 2014 met succes afgerond.¹⁴ Op het moment dat de tweede lezing zou moeten starten (na de verkiezingen van 2017) was de liefde voor het referendum behoorlijk bekoeld bij de partijen in de Tweede Kamer die aan de wieg hadden gestaan van dit voorstel. Zij trokken hun handen ervan af en weigerden de tweede lezing van het voorstel in procedure te brengen. Ronald van Raak (SP) was uiteindelijk bereid om het stokje over te nemen,¹⁵ maar dat mocht niet baten: in november 2017 werd het voorstel door de Tweede Kamer verworpen.¹⁶

Nadat in het advies van de staatscommissie parlementair stelsel in december 2018 werd gepleit voor de invoering van het correctief bindend referendum,¹⁷ waagde Tweede Kamerlid Van Raak zich aan poging nummer vier. Het nieuwe initiatiefwetsvoorstel werd in januari 2019 bij de Tweede Kamer aanhangig

² Dit artikel is geschreven op persoonlijke titel.

³ Deze tekst is grotendeels ontleend aan Breunese, 2025.

⁴ *Kamerstukken II* 1996/97, 25153, nr. 2.

⁵ *Stb.* 1998, 137.

⁶ *Kamerstukken II* 1997/98, 26156, nr. 2.

⁷ *Handelingen II* 1998/99, nr. 51, 3370.

⁸ *Handelingen I* 1998/99, nr. 30, 1387-1407.

⁹ *Kamerstukken II* 1999/2000, 27033, nr. 2.

¹⁰ *Stb.* 2001, 585.

¹¹ *Kamerstukken II* 2001/02, 28515, nr. 2.

¹² *Handelingen II* 2003/04, nr. 89, 5704.

¹³ *Kamerstukken II* 2004/05, 30174, nr. 2.

¹⁴ *Stb.* 2014, 355.

¹⁵ *Kamerstukken II* 2016/17, 34724, nr. 2.

¹⁶ *Handelingen II* 2017/18, nr. 26, item 15.

¹⁷ Staatscommissie parlementair stelsel 2018, par. 5.2.

gemaakt.¹⁸ In 2021 werd de eerste lezing met succes afgerond. Na de verkiezingen van de Tweede Kamer dat jaar volgde de tweede lezing. Het grondwetsvoorstel werd nog gesplitst in twee afzonderlijke voorstellen (één over het referendum op nationaal niveau en één over het referendum op decentraal niveau) – een unicum in onze parlementaire geschiedenis – maar dat mocht niet baten. Beide voorstellen werden in juli 2022 door de Tweede Kamer verworpen.¹⁹

Nog op dezelfde dag maakte Tweede Kamerlid Van Raak het voorstel in vrijwel ongewijzigde vorm opnieuw aanhangig bij de Tweede Kamer.²⁰ Die gang van zaken deed weliswaar bij de Afdeling advisering van de Raad van State de wenkbrauwen fronsen,²¹ maar de eerste lezing van dit inmiddels vijfde voorstel werd wel met succes afgerond in oktober 2023.²² Na de daaropvolgende Kamerverkiezingen werd de tweede lezing van dit grondwetsvoorstel gestart (door de Tweede Kamerleden Lilian Marijnissen en Nicole Temmink van de SP).²³ De Tweede Kamer nam dit voorstel in januari 2025 aan.²⁴

Op het moment van schrijven is de schriftelijke fase van de behandeling in de Eerste Kamer nog bezig. Op 25 maart 2025 bracht de commissie voor Binnenlandse Zaken haar verslag uit, waarin vragen zijn gesteld aan zowel de initiatiefnemer (dat was inmiddels het Tweede Kamerlid Michiel van Nispen van de SP) als aan het kabinet.²⁵ De initiatiefnemer heeft zijn nota naar aanleiding van het verslag op 22 april 2025 naar de Eerste Kamer gestuurd²⁶ en de vragen aan het kabinet zijn op 21 mei 2025 beantwoord.²⁷ Op 8 juli 2025 heeft de commissie voor Binnenlandse Zaken een tweede verslag uitgebracht.²⁸ De daarin aan de regering gestelde vragen zijn inmiddels beantwoord.²⁹ Na de verkiezingen van oktober 2025 verliet Van Nispen de Tweede Kamer en raakte het wetsvoorstel dus 'verweesd'. Sindsdien heeft zich ook nog geen nieuwe initiatiefnemer gemeld. De behandeling van het wetsvoorstel ligt op dit moment stil. De commissie voor Binnenlandse Zaken van de Eerste Kamer heeft namelijk besloten om de behandeling van het wetsvoorstel pas weer op te pakken als de Tweede Kamer een nieuwe initiatiefnemer heeft aangewezen.³⁰ Die zal dan natuurlijk ook eerst nog de nota naar aanleiding van het tweede verslag moeten uitbrengen.

Literatuur

Henk-Martijn B. Breunese, 'Vijf keer is scheepsrecht? De invoering van het bindend correctief wetgevingsreferendum in Nederland', *Tijdschrift voor Constitutioneel Recht* (16)3 (2025), 217-219.

¹⁸ Stb. 2021, 58.

¹⁹ *Handelingen II* 2021/22, nr. 100, item 7 (herdruk).

²⁰ *Kamerstukken II* 2021/22, 36160, nr. 2.

²¹ *Kamerstukken II* 2022/23, 36160, nr. 4.

²² Stb. 2023, 360.

²³ *Kamerstukken II* 2023/24, 36468, nr. 2.

²⁴ *Handelingen II* 2024/25, nr. 43, item 16.

²⁵ *Kamerstukken II* 2024/25, 36468, A.

²⁶ *Kamerstukken II* 2024/25, 36468, B.

²⁷ *Kamerstukken II* 2024/25, 36468, C.

²⁸ *Kamerstukken II* 2024/25, 36468, D.

²⁹ *Kamerstukken II* 2024/25, 36468, E.

³⁰ Zie [Korte aantekeningen vergadering commissie Binnenlandse Zaken \(BIZA\) van 28 oktober 2025 - Eerste Kamer der Staten-Generaal](#).